

NYHEDSBREV NR. 2, MAJ 2011.

"Landsforeningen Martin A. Hansen"

Hermed udsender Landsforeningen sit 2. nyhedsbrev. Redaktøren har modtaget forskellige interessante indlæg og der omtales en nyudgivelse af Martin A. Hansens "Lykkelige Kristoffer".

For at få overblik over nyhedsbrevets indhold sættes der under denne tekst en kort indholdsfortegnelse. Nyhedsbrevet er sat i en fortløbende række uden sideangivelse, idet brevet er gjort klar til indsættelse på Landsforeningens web under NYHEDSBREV. De medlemmer der modtager nyhedsbrevet pr. post må derfor tilgive mig denne særlige udformning nyhedsbrevet har.

Allerede nu vil jeg gerne bede alle der beskæftiger sig med forfatteren om at tænke over muligt stof til næste nyhedsbrev der udkommer i november 2011. Evt. stof tilsendes redaktøren på mail: roessing@mail.dk

Mette Lise Rössing

NYHEDSBREV NR. 2 - INDHOLD:

09. omtale af cand.theol. Jørgen Jørgensens 60 års dag
10. status over projekt "Landskabsrum" og "Fortællesti"
11. Anders Fahnøe Buchs indlæg ved generalforsamlingen 2011
12. "Martin A. Hansen og det moderne menneske".
13. "Lykkelige Kristoffer" med kommentarer ved Esther Kielberg

9. Seminarielæktor Jørgen Jørgensen er netop fyldt 60 år.

Uddrag af portræt i Kristeligt Dagblad, v/ Dorte Washuus, 21.05.11

Jørgen Jørgensen kom til Hjørring i 1991 og har siden undervist i linjefaget kristendomskundskab, livsoplysning og medborgerskab som er obligatorisk for alle seminariestuderende på første årgang. Dialogen med de kommende lærere om deres tro og tvivl er en hjørnesten i hans undervisning.

Ved siden af undervisningen har han dyrket en omfattende skribentvirksomhed, som især har kredset om hans glødende interesse for Martin A. Hansen. Det er således Jørgen Jørgensen, der sammen med Anders Thyrring Andersen har stået for en relancering af Martin A. Hansens forfatterskab blandt andet med udgivelserne "Hemmelighedens kunstner" fra 1991 og Martin A. Hansens "Dagbøger I – III" fra 1993.

Den nordjyske teolog og seminarielæktor interesserer sig især for, på aktuel vis, at indkredse forholdet mellem kristendom, religion, kultur og samfund, og i det arbejde har han også ladet sig inspirere af den fransk-amerikanske kulturteoretiker René Girard. I 2008 udgav Jørgen Jørgensen bogen "René Girard: Voldens verden – verdens vold", der af anmelderne blev betegnet som en kraftpræstation og med netop de brikker, der skal til for at samle puslespillet om Girard.

10. "Digter og Landskab - Martin A. Hansen-landskabsrummet i Strøby" ved foreningens arbejdsgruppe for projektet.

Aktuel status.

Med udgangen af april 2011 vil vi opnå landzonetilladelse hos Stevns Kommune til anlæg af en bygning, vi mener på god vis tjener formålet at forene Martin A. Hansens litterære kunst med hans barndomsegnes natur og kultur med Tryggevælde Ådal som midtpunkt. Den lokale arkitekt fra Renge ved Store Heddinge, Sigurd Brandt, har velvilligst påtaget sig at tegne bygningen på "no-cure-no-pay" basis, dels til ansøgningen om

landzonetilladelse til at opføre den, dels til ansøgningen om byggetilladelse. Med dette arbejde kan omkostningerne beregnes, og dermed skabes der grundlag for ansøgning om støtte fra fondsmidler til bygningen af et hus, "Landskabsrummet", formet som et lukket hus med en oval grundplan på hen ved 150 m². Dertil en "digterrute" og et websted.

Begyndelsen.

Det hele begyndte sommeren 2005, hvor Martin A. Hansens søn, Hans-Ole, kontaktede sognepræst og menighedsråd i Strøby om hvorvidt en mindre og permanent Martin A. Hansen udstilling kunne finde plads i en del af præstegårdens nordvestlige længe, der dengang blev benyttet til depot. Baggrunden var dels samtaler med nu afdøde lærer Agnete Jensen, Store Heddinge, om at formidle de to stevnske kunstnere, maleren Niels Larsen Stevns og digteren Martin A. Hansen, et sted i området. I november mødtes Hans-Ole og hustru Dorte med nu afdøde Kaj Hedegaard Kristensen, formand for Strøby menighedsråd. Skitsen til et projekt om et permanent besøgs- og studiested for forfatteren Martin A. Hansen blev vel modtaget. Et grundpunkt var at digterens efterkommere ønskede at skænke deres beholdning af hans billedkunst til formålet. Et andet var, at projektkapitalen lod sig rejse via private og offentlige fonde. Planen var at indrette et lille, klassisk digtermuseum med en studiesamling og et magasin for Martin A. Hansen-billedsamlingen. Målgruppen ville være forfatterskabets læsere og studerende. Besøget skulle være en introduktion til en videre tur ned i "Enghaven" - den store Tryggevælde- og Stevns Ådal.

En arkitekt kommer til

I marts 2006 orienterede Hans-Ole sin søster Mette Lise og dennes mand Ullrich Rössing om projektidéen vedlagt et skitseforslag til en "formidlingsudstilling om forfatteren Martin A. Hansen og en studiesamling om hans billedkunst og virke", der kunne åbne på digterens 100-årsdag 20. august 2009 i Strøby Præstegård. Med stor entusiasme gik Mette og Ullrich ind i opgaven, der nu begyndte at vinde gehør.

I december 2006 lykkedes det at få den nu afdøde arkitekt Niels Frithiof Truelsen, kendt for en række fremragende museumsbygninger landet over, inddraget i arbejdet. Niels Frithiof hjalp de følgende år og frem til sin død i 2009 projektet godt på vej ud fra devisen "no-cure-no-pay".

"Stillerne" og deres råd.

En gruppe "stillere" - erfarne personer kendt med forfatterskabet - stillede sig bag opgaven: At finde frem til et indhold og en form som ville være tidsaktuel og holdbar år ud i fremtiden. Hele tiden var projektets tovholdere i tæt kontakt med Kaj Hedegaard Kristensen og menighedsrådet.

Desværre afgik Kaj Kristensen ved døden i 2009, men i hans ånd blev arbejdet med projektet troligt videreført. Ved flere lejligheder - især i 2009 - havde projektet gavn af råd fra stillerne.

Hvordan udstiller man et forfatterskab?

Undervejs arbejdede vi med formidlingsformen. En mere klassik digterudstilling? Ville en studiefacilitet komme i brug? Hvad med naturen i engene og moderne it-medier? Var det seniorgenerationen eller børn man skulle se som målgruppe? Da der - så vidt vides - ikke eksisterer forbilleder udviklede der sig en interessant debat om spørgsmålet:

Hvordan formidler man bredt et forfatterskab og - navnlig - dets forankring i det landskab, som kom til at bære dette forfatterskab som en indre kraft? Nu var planen udviklet til en multiaktiv præsentation af digterens liv, barndomsmiljø og værker med ikke mindst børn og skoleelever som målgruppe og med en række konkrete aktivitetsmuligheder. Men - hvorledes lå det med tilsyn, pasning og drift?

Martin A. Hansen-forskeren og medlem af Landsforeningens bestyrelse, Anders Thyrring Andersen, beskriver opgaven ganske fremragende i kapitlet "Prolog. Edens Have" i bogen "Polspænding. Forførelse og dialog hos Martin A. Hansen", der udkom på forlaget Gyldendal i januar 2011. Anders skriver: *"Det er således indlysende, hvor uhørt nær en sammenhæng, der i dette tilfælde er imellem sted og sind, mellem natur og litteratur. Ved at se ud over engen ser man ind i Martin A. Hansens personlighed og forfatterskab"* (s. 15).

I 2009 blev Martin A. Hansens 100-års dag fejret på storslået og gribende vis både i Strøby Kirke og i et stort festtelt på pladsen ud mod ådalen. Der hvor mindestenen med Ole Wivels digt efter sin flytning 2008 nu står som midtpunkt og pejlemærke ud mod engene.

Landsforeningen stiftes.

I august 2008 var vi nået så langt, at nødvendigheden af at stifte en "Fonden Martin A. Hansen", der kunne stå som bygherre, forvalter af eksterne fondsdonationer og som driftsherre. Men at projektet "Martin A. Hansen på Stevns" ville kunne stå færdig og kunne indvies på digterens 100-årsdag næste år var dog ikke realistisk.

Den tanke, at projektet på Stevns jo ikke var den eneste opgave for forfatterskabets formidling i fremtiden, voksede sig stærkere. Det førte til, at "Landsforeningen Martin A. Hansen" blev stiftet i foråret 2009. En af foreningens opgaver ville nu blive at realisere landskabsrummet i Strøby, men der ville også være andre, hvad der fremgår af foreningens hjemmeside www.martinahansen.dk.

En helt ny situation tackles.

Senere på året meldte Strøby Menighedsråd ud, at man tvunget af omstændighederne selv skulle bruge det aktuelle bygningsafsnit, beliggende i præstegårdens nordlige længe. Man tilbød generøst i stedet til den nyligt stiftede Landsforening at bortforpagte et velbeliggende areal i en 25-årig periode for den symbolske betaling af 1 krone årligt.

Alle idéer om indretningen af Martin A. Hansen - rummet måtte nu tænkes ind i en ny, selvstændig bygning, et "Martin A. Hansen landskabsrum", måske udformet som en let pavillon?

Visionen foråret 2010.

Landsforeningen arbejdsgruppe for projektet opstillede en ny vision for projektet præget af finanskrisens nye mådehold. Som første led foreslog vi en "digtersti" som en rute ad den gamle "Kirkesti", som "Foreningen Stevns- og Tryggevælde Ådals Bevarelse" ser som ryggraden i oplevelsen af den store "Enghave". Stien skulle beskrive naturgrundlaget bag digterens stevnsfortællinger med links til en hjemmeside via mobiltelefon. Startstedet for denne "digtersti" ville blive den pavillon eller det halvtag, man kunne bygge på den forpagtede parcel som en introduktion til turen. Anden fase ville så blive en ombygning af halvtaget/pavillonen til et lukket landskabsrum med informationer og udstillinger. En "blød" opstart af projektet, som vi dengang mente, det ville være klogest at satse på.

På foreningens generalforsamling i april 2010 fremlagdes denne plan og arbejdsgruppen kunne glæde sig over, at Stevns Brandkasse havde besluttet at bevilge Landsforeningen en så solid, økonomisk sum til det videre arbejde med projektet, at det nu var muligt at sikre arbejdet med planerne en dygtig tovholder.

Der sker en afklaring.

Gennem en række møder og overvejelser i arbejdsgruppe, forretningsudvalg og bestyrelse skete der en yderligere og fortsat afklaring af projektet. Hvis man realiserede den første fase - sti, hjemmeside og pavillon - ville næste fase måske ikke blive til noget. Vi besluttede derfor i arbejdsgruppen alligevel at råde til, at hele projektet blev gennemført i et samlet forløb, bestående af de tre forbundne elementer: Landskabsrummet med indhold, digterstien med links til en hjemmeside, og denne web.

Det blev nu planen at indrette en mere enkel, indtryksmættet introduktion til digtningens baggrund i det stevnske kulturhistoriske miljø med særlig fokus på ådalen. På digterens livsløb. Og på de aktuelle, visuelle fortolkninger forfatterskabets læsere - også nye - på landsplan kunne tænkes at skabe.

Fortsat er målet at forbinde digterens fortællinger med hans inspirationssteder i egnens landskab og formidle et overblik over Martin A. Hansens liv og forfatterskab som en almen kulturoplevelse. Nogle faste kriterier for opgaven styrer denne. Landskabsrummets indhold og budskab må være indtryksmættet og kun kunne opleves her. Indretningen skal være robust og tåle slid. Enkel - let at vedligeholde og forny. Anlægget skal kunne drives for meget lave, årlige omkostninger. Og indholdet - og stiens mobiltelefon-service - være almen og appellere til andre besøgende end digterens trofaste læserskare. Den helt nye kobling mellem litteratur og natur, digtning og landskab, forventer vi på landsplan skulle kunne nå mange nye læsere - også unge! Uden at kvaliteten tilsidesættes. Den kvalitet vi er forfatterskabet skyldig at fastholde.

Status nu foråret 2011.

På baggrund af afklaringen er der fremdrift i projektarbejdet. Der er truffet aftale med en "tovholder" dvs. en projektleder. Den lokale arkitekt Sigurd Brandt har nu tegnet en bygning, som et lyst, stort rum indeholdende tre store og to mindre budskaber. Bygningen er ellipseformet med knæk i gavlene, facader af træ eller kridtkvadere (måske fra nedrevne, stevnske bygninger) og tagbelægning af tagpap eller tegl. Et stort rum med dagslys oven fra åbner sig for besøgende, som i dagtimerne har fri adgang året rundt. Jordvarme og strøm fra solceller er en selvfølge.

Den nuværende beskrivelse af bygningen og dens indhold sikrer projektet den nødvendige landzonetilladelse. Dernæst - videre her i forår og forsommer 2011 - en byggetilladelse og et gennemarbejdet anlægsbudget. Det er det materiale, der skal i spil, når der derefter søges om økonomiske midler til opgaven.

De fem budskaber.

Bygningen skal tjene indholdet, ikke omvendt. Ved et besøg vil indtrykket være tre store og to mindre paneler eller panoramaer: Modsat indgangen det store eng panorama 1920 på ca. 2 x 10 meter. Her er fortællingernes landskab dengang - med mennesker, dyr og planter. Til højre Martin A. Hansens forfatterskabs store livs panorama, fra forfædrene til et halvt hundrede år efter hans tidlige død. Til venstre for indgangen danske

skoleleves illustrative og helt nutidige fortolkninger af udvalgte noveller og romaner, repræsenteret ved de forslag, der vandt første, anden og tredjeprisen i kommende landskonkurrencer. På væg afsnittene på hver side af indgangen: Dels en oversigt over Stevns med besøgssteder og seværdigheder. Dels en præsentation af Landsforeningens virksomhed og nye Martin A. Hansen udgivelser.

At skaffe pengene.

Større fonde støtter på nærmere vilkår - hvis det ansøgte projekt i øvrigt findes betydningsfuldt og dækkende for fondets formål. Det er et ikke usædvanligt aspekt, at støttevilkårene indeholder kriterier som høj kvalitet og originalitet, være landsdækkende og involvere mange mennesker, henvende sig til børn og forny menneskers indsigt i vort miljø.

For arbejdsgruppen og den tilknyttede projektleder er dette aspekt fremover centralt. Det tegner til, at Landsforeningens arbejdsgruppe har opfundet - et DIGTERUNIVERS PÅ STEVNS - Danmarks første.

"Fortællinger skal mødes der hvor de fødes".

på gruppens vegne – Hans-Ole Hansen

Se også: Stevns kommunes projekt "Helhedsplan for Tryggevælde Ådal"

Stevns kommunes hjemmeside:

<http://www.stevns.dk/Om-kommunen/Nyheder/Helhedsplan-for-Tryggevælde-Aadal.aspx?&searchString=helhedsplan>

Konsulent firmas hjemmeside.

<http://absolutlandskab.dk/tryggev%C3%A6lde-%C3%A5dal>

11. BILLEDETS MAGT

Indlæg fra generalforsamlingen d. 27.04.11

Hvad står i digterens magt? Hvor langt rækker hans evner? Man kunne også spørge mere poetisk med digteren Paul la Cours ord fra digtet *Det Aabne* fra samlingen *Mellem Bark og Ved* fra 1950: *"Hvad skal jeg ofre, hvad skal jeg endnu forlade, / før min Ryg og min Arm tør rette sig ud til Vinge, / og jeg lever i det aabne, / opstanden, fri, / med en Solopgangs Friskhed i Sjælen"*? Netop gennem sit digt spørger la Cour: *Hvad skal jeg gøre for at genopstå?*

Denne trang til at forbinde sig med verden gennem digtningen ligger som en urokelig præmis for 1940'ernes kætterske digtere og prosaister, Ole Wivel, Bjørn Poulsen, Ole Sarvig, Frank Jæger, Thorkild Bjørnvig – og Martin A. Hansen. Kættene fordi de betvivlede det moderne verdensbillede. Og netop heri bestod samtidens største paradoks! I selve ordet *verdensbillede* findes konflikten. I den moderne verden har man nemlig et *begreb* om verden, et *billede* af den, men ikke et umiddelbart tilstedevær i den. Vi har ordnet verden med vores intellekt, vores filosofiske systemer, vores sprog og vores ideologier. Vi har, som religionshistorikeren Vilhelm Grønbech påpeger, betvunget materien for at udfri den menneskelige sjæl. Denne betvingelse udspringer af renæssancens ideer, men er, som Grønbech skriver i *Kampen for en ny sjæl* fra 1940 *"skabt af munken i cellen, der sad og arbejdede på at frigøre sin sjæl fra verden og dens krav"* og er oprindeligt en udløber af antikkens Platoniske filosofi. Således tegnede sig i 1940'ernes mentale rum en historiefilosofisk forståelse, hvor

verdens gang udgjordes af kontinuerlige fokusskift mellem det jordiske og det åndelige.

Paradokset består i det hereticanske projekt. Dette, at verdensbilledet må erstattes med et alternativt *billede*, med det poetiske billede, symbolet, metaforen, besjælingen. Ifølge Paul la Cour er det kun digteren, der har denne evne. Digteren er en slags seer og digtet er hans spåkugle, hvori mennesket kan se verdens virkelige sammenhæng, og intellektets splittelse af verden i atomare, analytiske enkeltheder igen heles. Der er grundlæggende forskel på verdens*billede* og personlig *livsanskuelse*, og i den enkeltes individuationsproces kan digtet være en katalysator. Modsat verdensbilledet kan livsanskuelsen aldrig varetages af de objektive systemer. Kun en opblomstring af denne personlige livsanskuelse vil bringe sjælens tørkelandskab en solopgangs friskhed.

Denne konflikt afspejles også i Martin A. Hansens forfatterskab. Det er særligt tydeligt, hvis man sammenligner *Midsommerfesten* fra novellesamlingen *Tornebusken* fra 1946 med *Løgneren* fra 1950. Man skal ind og kigge på det poetiske, på teksternes centrale billeder. Både *Midsommerfesten* og *Løgneren* er radikale formeksperimenter, der stiller spørgsmål ved formens muligheder, men de giver forskellige svar. Man kan anskue *Midsommerfesten* som et eksperiment med det poetiske billedes mulighed som modsætning til renæssancens, oplysningens og naturalismens refleksion.

De centrale billeder i *Midsommerfesten* er gården, møddingen og den dæmoniske Georg. Disse billeder produceres og tolkes i tekstens dialogplan, hvor man møder Læserinden og Forfatteren. Gennem denne dialektiske spændingsfuldhed opnås tekstens suggerende billedkraft og udvises dens egen immanente poetik. Teksten viser os, hvordan billederne skal tolkes. For nærværende læser fortættes fokus om stemningen ved gården. En stemning af klarhed, renhed, sammenhæng. Den er paradisisk og i skarp kontrast til vanitasstemningen udenfor ved møddingen. Der er talrige allusioner til både kristen og nordisk mytologi, hvorved billedet af det gode aspirerer mod en universel metafysik. Den gamle mand på gården griber ind i de to unge pigers, Almas og Klaras, skæbne. De kan føle, hvordan hans ord sætter en spire i deres personlighed. Denne guddommelige indgriben sker ved en klassisk metafor, nemlig regnen, der første gang nævnes ved gården og gentagende gange nævnes hen mod slutningen af teksten og kulminerer i et afsluttende, forløsende regnvejr, da Alma beslutter sig for at afvise Georg og dermed afvise det onde på Blodbakken. Således med regnen som metafor, føres det evangeliske budskab igennem teksten. Interessant er det også, at dialogplanet med Læserinden og Forfatteren og dermed tekstens egen fortolkende refleksion udfases før billedplanet, hvilket lader den egentlige læser i direkte konfrontation med billedplanets forvandlende poesi. Teksten danner i sig selv en slags spids, ligesom Blodbakken, hvor tekstens læser kan stå og skrive historien færdig. Det poetiske projekt lykkedes.

I *Løgneren* ser man derimod hvordan digtningen er blevet en indesluttet monolog i digterens egen refleksion og det poetiske billedes magt er gået tabt. Der ses ingen forløsende poetisk dialektik som i *Midsommerfesten*. Sneppen er tekstens centrale symbol og har mange betydningslag, der tilsyneladende kan virke modstridende. Den har reference til Steen

Steensen Blichers *Trækfuglene* fra 1838, den gamle fisker Kristian nævner, at "*Sneppen kommer, når Kristus driver den urene ånd ud*" og i købmandsbutikken hører Johannes én sige, at "*Annemari er en sneppe*". Men karakteristisk for alle betydningslagene er, at de i deres helhed kun har betydning for Johannes, fordi sneppen er særligt knyttet til Johannes' sjæl, som han siger tidligt i romanen "*Vi er selv trækfugle*". Sneppen er altså først og fremmest et symbol på Johannes og en understregning af, at æstetikerens eksistentielt set altid er på rejse. Sneppen er Johannes' synd. Dermed bliver sneppen også et metasymbol. Et symbol på det digteriske og æstetiske, på løggen og på teksten selv.

Romanen *Løgneren* skulle have været Johannes' bekendelse, en historie om dæmoni, om uddrivelse af en ond ånd og om derefter at være fejlet og prydet. Og det skulle have været en dagbog. Men det er det ikke. Og som Johannes siger i sidste kapitel, er alt nedfældet for ganske nyligt og ligner umiskendeligt en voldsom æstetisk besættelse. Romanen *Løgneren* og dens nedskrivelse er de urene ånders syvfoldige tilbagekomst og da vi forlader Johannes i sidste kapitel er han i den grad stadig en gennemreflekteret æstetiker.

Den tyske filosof Hans-Georg Gadamer formulerer i sin *Sandhed og metode* fra 1960 også den dualistiske konflikt mellem poesi og refleksion. Som Gadamer siger, har den vedvarende opposition mellem refleksionens *logos* og poesiers *mythos*, stadfæstet dualismen i vestlig kultur. Det man også kunne kalde konflikten mellem et romantisk projekt og et oplysningsprojekt. Ifølge Gadamer vil historien allerede have fældet sin dom over det hereticske projekt. At anvende poesien, digtningen, æstetikken til at fremmane en sjælens solopgang, vil blot være et futilt oprør mod fornuften, der overordnet indlejrer sig i en gentagende historisk model. Det er uvist om Martin A. Hansen nogensinde til fulde erkendte konsekvenserne af dualismens gennemsyning af kulturen, om han så, at man ved at tilkende det poetiske projekt magt blot opretholdt dualismen, som Heretica havde til hensigt at overvinde.

Gymnasielærer og facebook administrator af MAH gruppen - Anders Fahnøe Buch

12. "En Fjende af Ufornuftens Dyrkelse"

Martin A. Hansen som kritisk samfundstænk

Jeg arbejder på et ph.d.-projekt om Martin A. Hansen (1909-1955) med titlen "Martin A. Hansen og det moderne menneske", under vejledning af prof. dr. Henk van der Liet fra Nordisk institut på Amsterdams Universitet. Jeg er især interesseret i Martin A. Hansen som engageret, kritisk samfundstænk, og jeg er derfor i særlig grad optaget af hans tanker om mennesket i det moderne samfund (velfærdsstaten).

Martin A. Hansen har ved flere lejligheder udtalt sig, både mundtligt og skriftligt, om det moderne samfund og det moderne menneske, og det kan man godt komme til at overse hvis man stadig hænger fast i nogle efterhånden forældede klichéer om Martin A. Hansen og "gammellivet". Jo, Martin A. Hansen var meget interesseret i fortiden og også gammellivet, men han var det med en stor kritisk sans. Og hvad han egentlig ville, var at bjærge endnu brug- og holdbare værdier med over i nutiden. Netop hans kritiske sans og undersøgende metode betød at han ikke nærrede nogen specielt idealiserede forestillinger om fortiden, ej heller om "folket" som sådan. Det fordærvede og uholdbare kunne man finde overalt.

Det synes i megen litteratur om Martin A. Hansen og hans forfatterskab at være noget overset at Hansen faktisk tillagde fakta, fornuft og videnskab langt større betydning end hvad man ellers kan læse i gængse fremstillinger om ham og hans forfatterskab. Dermed er imidlertid ikke sagt at Martin A. Hansen nu skal anbringes i den anden grøft hvor myten som tilværelsesforklaring eller en religiøs tilværelsestolkning afsværges. Tværtimod, for Martin A. Hansen fandt faktisk symbolet aldeles brugbart, og han kan derfor f.eks. i essayet *Eneren og Massen* (1950) sige at poesien bruger symbolet til at kalde "noget frem af Erfaringerne som man ikke har set saadan før" og samme sted fortsætter han med at sige at poesien (symbolet) "hæver fra Dybet af Oplevelsernes Sø en Viden som allerede flød deri, men som vi ikke havde tydet".

Man skal i øvrigt ikke overfortolke Martin A. Hansens tale om symbolbrug, for - også efter hans eget udsagn - var han ikke nogen symbolist der havde et særligt ønske om at tale i tunger. I en radiosamtale fra 1950 siger han om *Løgneren*: "Jeg synes ikke *Løgneren* er saa forfærdelig symbolsk. Det er den ikke. Ikke mere end saa megen Litteratur til alle Tider. [...] som Digter har jeg aldrig kunnet prisgive Forstanden og er derfor ikke Symbolist i den Betydning".

Man kan sige at Martin A. Hansens forsøg på konstruktivt at anvende både de eksakte videnskaber og symbolet, myten, traditionen ligger tæt op ad et lignende tankesæt som Villy Sørensen har plæderet for, nemlig "romantisk oplyst humanisme", og som er et af kernebegreberne i Kasper Støvrings bog *Villy Sørensen og kulturkonservatismen* (2011). Støvring hævder heri at konservatismen ønsker "at gøre brug af fornuften på traditionens grund og rehabilitere en anden form for visdom, en moderat og erfaringsbaseret visdom, der har blik for områder som kultur, religion, æstetik og historie".

Og som jeg ser det, er dét netop hvad Martin A. Hansen efterstræber i sin optagethed af almuen, traditionen, den gamle fortælling: en anden gennem tiderne overleveret visdom, der kan supplere videnskabens resultater. Men vel at mærke uden at Hansen forfalder til idyllisering og dunkel romantik, for som han selv siger i et brev hvori han irettesætter sine kritikere og samtidig præciserer sin metode: "Skønt beskyldt derfor i Polemik er jeg en Fjende af Ufornuftens Dyrkelse og al overdrivelse af intuitiv Erkendelse", og han tilføjer: "Men på den anden Side maa jeg se den Erkendelse, der som den poetiske ikke er bundet til Begrebet men til Billedet, som en virkelig Erkendelsesart [...] en Erkendelse der for mig at se hverken faar sin Gyldighed svækket eller sit Område indskrænket ved den videnskabelige Erkendelses Erobringer, men ret beset ikke er eller kan komme i Strid med denne" (brev til sprogforskeren Paul Diderichsen (24.1.1950). Hos Martin A. Hansen er der således ingen konflikt mellem det som Kasper Støvring kalder "intellektets begrebsforklaring og følelsens symbolfortolkning".

Mens Kasper Støvrings bestræbelse er at løsrive Villy Sørensen fra kulturradikalismen og (også) gøre ham til en kulturkonservativ kritiker, så kan man efter min opfattelse sige at en stor del af Villy Sørensens måde at betragte mennesket og samfundet på faktisk allerede kan findes hos Martin A. Hansen, der således som samfundstænker foregreb et tanke-gods eller tankesæt der senere skulle blive typisk Villy Sørensen-sk. Netop denne måde at betragte mennesket på i det (daværende) moderne samfund kan i vore dage næppe siges at have mistet sin aktualitet, tværtimod, og det er bl.a. derfor at jeg finder det vedkommende og værd

at beskæftige mig med Martin A. Hansen og hans menneske- og samfundssyn.

Vægten i mit projekt kommer til at ligge på Martin A. Hansens ikke-skønlitterære forfatterskab, altså Hansens essayistik, samfundsdebatterende tekster, rejsebøger og historiske tekster. Forskningsmaterialet kommer desuden til at bestå af det store brevmateriale samt dagbøgerne som Anders Thyrning Andersen så omhyggeligt har udgivet i de senere år. Dertil kommer en del utrykt materiale, især foredrag, som findes i Martin A. Hansen-arkivet på det Kongelige Bibliotek. Sidst men ikke mindst har Martin A. Hansen også optrådt i interviews (samtaler) i både radio og avis hvor han har formuleret sine tanker om mennesket og dets situation i det moderne samfund.

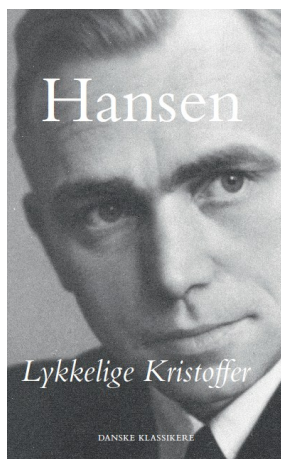
Slutteligt kan det nævnes at mit emne i et bredere perspektiv har tilknytning til Syddansk Universitets forskningsprogram "Velfærdsfortællinger" under ledelse af prof. Anne-Marie Mai, mere information om forskningsprogrammet her: http://www.sdu.dk/Om_SDU/Institutter_centre/Ilkm/Forskning/Forskningsprogrammer/Velfaerdsfortaellinger

Jeg har skrevet enkelte mindre artikler om Martin A. Hansen (de findes også online):

- 1) "'Enorme Dynger af vulkansk Grus og Sand og Aske', og andre gode islandske citater". Om bl.a. *Rejse paa Island*, *Dansk Vejr* samt Thorkild Bjørnvigs afhandling *Martin A. Hansens Digtning og Tænkning* (<http://www.nordom.nl/blad/mei10.pdf> forår 2010 side 6-7).
- 2) "Sagaer - og smukke islandske benzintanke". Om *Rejse paa Island*. (<http://www.nordom.nl/blad/nov09.pdf> efterår 2009 side 4-6).
- 3) "Drengen på billedet". Et mere personligt essay om Martin A. Hansen med udgangspunkt i landskabet omkring Strøby (jeg er selv oprindeligt fra Herfølge ikke så langt derfra). (<http://www.nordom.nl/blad/nov08.pdf> efterår 2008 side 4-6).

Anders Bay (a.bay@uva.nl), Amsterdams Universitet

13. Lykkelige Kristoffer genudgives

I 2011 udgiver Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i serien *Danske Klassikere* en ny udgave af *Lykkelige Kristoffer*, Martin A. Hansens roman

fra 1945, hvis handling som bekendt er henlagt til 1500-tallet, altså overgangen mellem middelalder og nyere tid, da store kulturelle omvæltninger gik for sig. Især var jo reformationen skelsættende; men også de nye naturvidenskabelige indsigter gav anledning til forurølgelse og nytænkning. Mange betragter epoken som modernitetens første fase, og bogen kan læses som et indlæg om troens vilkår i en moderne, forvirret tid. Men den rummer, som man vil vide, mange andre facetter: den er en roman om kunstnerens eksistentielle situation, om forholdet mellem kunst og etik, om kunst som forførelse og som erkendelsesvej. *Lykkelige Kristoffer* kan yderligere ses som en roman om krigens meningsløshed, men beretter også om det uomgængelige valg mellem passivitet og handlen, mellem selvbeskyttelse og kamp for solidaritetens og ideens skyld.

Bogen blev skrevet under besættelsen og nåede at udkomme inden 4. maj. Og så er det jo en historisk roman; og et værk inden for den genre bør forfatteren, som Martin A. Hansen selv siger, gøre til "en integrerende Del af sin egen Tid".

Med sin sans for humor kunne Martin A. Hansen føle, at han, sammenlignet med sin samtids mere strenge alvorsmænd, var lidt af en gøgler. Men "Nogen må gøre Fest", siger han et sted, og gudskelov har han ikke dyet sig for at gennemtrænge stilen i sin roman om Kristoffer med stort vid og poesi, der gør læsningen til en fryd.

Den nye *Lykkelige Kristoffer* bliver en såkaldt videnskabelig udgave, dvs. teksten, der sættes efter førsteudgaven, bliver bragt så autentisk og fejlfri som muligt. Desuden kommenteres faktuelle og sproglige forhold, der ikke er umiddelbart forståelige. Her er der et stort arbejde at udføre, da Martin A. Hansen har sat sig uhyre grundigt ind i datidens kulturelle forhold. Den indhøstede viden skrev han flittigt ned på sedler. Under arbejdet klager han selv over, at "Sedlernes Mængde fristede til alt for rigelig Tidskolorit". Endelig bringes en efterskrift, der bl.a. indeholder redegørelse for bogens tilblivelse, dens modtagelse og senere kritikhistorie samt naturligvis bibliografiske oplysninger.

Esther Kielberg

Dette er forårets Nyhedsbrev fra "Landsforeningen Martin A. Hansen". Vi håber I får glæde af teksterne og at nogle af jer måske selv vil komme med et indlæg til Nyhedsbrev nr. 3, november 2011. Samtidig vil bestyrelsen takke Landsforeningens trofaste medlemmer, uden jer vil de mange nye initiativer der tages, ikke finde sted.

Tilmelding til Landsforeningen kan ske via web: www.martinahansen.dk eller til nedenstående adresse.

Materiale til landsforeningen sendes til: Mette Lise Rössing, Slagelse Landevej 115, 4242 Boeslunde, DK - mail: roessing@mail.dk